

izhaja vsak četrtek
in velja s poštino
vred in v Mariboru s
pošiljanjem na dom
za celo leto K 5.—
za pol leta „ 2.90
za četrlet „ 1.30

Naročnina se pošilja
upravnistvu v tiskarni
sv. Cirila, koroške
ulice št. 5. List se
pošilja do odpovedi.

Določniki katol. tis-
kovnega društva do-
bivajo list brez po-
sobne naročnine.

SLOVENSKI

GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Posamezni listi dobé
se v tiskarni in pri
gospodu Novak-u na
velikem trgu po 10 k.

Rekopis se ne vra-
čajo, neplačani listi
se ne sprejemajo.

Za oznanila se plačuje
od navadne vrstice,
če se natisne enkrat,
po 12 h, dvakrat 18 h,
trikrat 24 h.

Štev. 17.

V Mariboru, dne 28. aprila 1898.

Tečaj XXXII.

Iz državnega zbora.

Zoper Badenija.

V sredo po beli nedelji se je zopet sešel državni zbor. Prebralo se je mnogo vlog in predlogov. Ministri grof Thun (za notranje zadeve), dr. Ruber (minister za pravosodje), Bärnreuther (za trgovino), Wittek (za železnice) in dr. Kaizl (za finance) so odgovarjali na mnogo interpelacij. Nas zanima odgovor Kaizljev v zadevi nasajanja novih vinogradov na Kranjskem. Poslanec Pfeifer in tovariši so se pritožili, kakor je «Slov. Gospodar» poročal, proti postopanju finančnih oblastev na Kranjskem, katere nočejo stroškov za prenovljenje po trtni uši pokončanih vinogradov odšteti od dohodkov pri izpeljavi novega osebnega dohodninskega davka. Dr. Kaizl je odgovoril, da tam, kjer lastnik po trtni uši pokončanega vinograda sam ta svoj vinograd prenavlja, se morajo ti stroški odšteti od njegovih dohodkov. Kjer pa kdo po trtni uši popolnoma opustošen vinograd, ki pa se je med tem že spremenil v pašnik ali kaj takega, kupi in ga vnovič zasaja; tam se pa stroški ne smejo odračunati od dohodkov. Tudi na vprašanje Dipaulija, v zadevi postopanja finančnih uradnikov pri določevanju dohodkov, je odgovarjal dr. Kaizl in trdil, da se ravna celo postavno.

Nato se je začela obravnava zastran zatožbe proti bivšemu ministru Badeniju. Vložile so zatožbe tri stranke: Nemški narodnjaki, nemški naprednjaki in socijalni demokrati. Od vsake izmed teh 3 strank je dne 20. aprila govoril po eden poslanec, namreč:

Kaiser za narodnjake, Gross za naprednjake in Rieger za socije. Osupnilo je zbornico, da je dr. Grabmayer v imenu ustavovernih veleposestnikov tudi izjavil, da se njegova stranka pridruži tožnikom. Pred nekaterimi dnevi je govoril ta mož še celo drugače. Tožijo pa ministra Badenija radi tega, ker je dal izvršiti sklep zbornice meseca novembra 1897 s tem, da je poslal v zbornico policiste, ki so pometali iz nje nekaj (13) rogoviležev. Dne 21. aprila se je zatožba nadaljevala. Celi dan si moral poslušati o groznih krivicah, ki se godijo ubogim zatiranim Nemcem, kje? tega nemški govorniki niso naznanili. Med Nemci samimi pa je razkol. Ena stranka je za to, da se vsaj začasno obdržijo jezikovne naredbe barona Gauča, večina pa zahteva, da se morajo vse jezikovne naredbe odpraviti, sicer ne pustijo mirno zborovati. Prusak Türk je djal: «Vlada je predložila načrt o železnici v Freudenthal, ki bi se imela zidati na državne stroške. Kakor srčno želimo, da se ta železnica zida, ker jo silno potrebujemo; vendar ne pustimo razprave v državnem zboru o tej zadevi, dokler se ne odpravijo jezikovne naredbe.» Slednjič je napovedal razpad Avstrije, če se ne izpolni njegova zahteva. — Na strehi državne zbornice je v več skupinah upreženih mnogo konjev, ki dirjajo divje naprej in naprej. «Ob čem živijo ti konji?» vpraša te dni neki poslanec ministra Witteka. «No, kaj mislite?» Poslanec odgovori: «Ob prazni slami, katero mlatijo nemški poslanci te dni v zbornici.» Dva dni že kvasijo o zatiranju nemštva v Avstriji in menda je zapisanih še kakih 30 govornikov, ki bodo po-

navljali vedno iste budalosti, katere smo slišali že sto in stokrat.

Odgovor desnice.

Dne 22. aprila so nadaljevali Nemci svoje tožbe proti Badeniju. Med njimi se je zglasil tudi dr. Pomer, katerega pa nihče ni poslušal. Oglasil se je pa k besedi v imenu cele večine poslanec vitez Javorski. Ker so levičarji dolžili desnico, da je sklenila znani predlog, naj se kričači vržejo vun iz zbornice, pa so te dni očitali večini, da se nihče ne zgleda k besedi ter ne zagovarja onega sklepa, je bilo potrebno, da je na vse ugovore odgovoril voditelj desnice in večine, Javorski. Toliko poslušalcev še ni imel nobeden govornik, kakor 22. aprila Javorski. Vse je drlo k njegovi klopi, Nemci in Slovani. Pojasnil je ob kratkem vse dogodke koncem lanske seje; omenjal, s kakšno potrpežljivostjo je večina prenašala vse napade od nasprotne strani. Ko pa vse priznanje ni pomagalo nič, je bila prisiljena storiti znani sklep. Med njegovim govorom so nasprotniki tako kričali, da je moral Javorski večkrat prenehati ter nekaterikrat izjavil, da bo obmolnil, če mu ne pustijo govoriti.

Med drugimi govorniki je strastno napadel zdajšnjo vladu znani «Volk», ki je grdil med drugim škofa kraljedvorskega Brynnya, da pošilja češke duhovnike v nemške kraje ter grozil, da bodo Nemci prestopili k protestantizmu, če se njim pravica ne da. V resnici je na Češkem položaj tale: Povsod primanjkuje duhovnikov nemške narodnosti, čeških je več. Škofi si nikakor ne morejo

Listek.

Cvengradič.

(Zgodovinska črtica; spisal M. Slekovec.)

Na severovzhodni strani od Ljutomera, pri Cvenu se še dandanes vidi precej vzvišen in z grabo obdan prostor, kjer je svoje dni stal gradič Cven. Kolikor se da posneti iz starih listin, postavil je gradič neki višji vojaški poveljnik z imenom Aman, kateremu je bil vladar zaradi njegove verne službe v 14. veku daroval precejšen kos zemlje pri Muri. Okoli gradiča, ki je bil zaradi večje varnosti v sredi močvirja postavljen ter z grabo in nasipom obdan, naselili so se njegovi ljudje ter ustanovili sedanjo vas Cven.

Gradič se je imenoval «Wyen», kar v srednjeveški nemščini znači v užitek prepuščeno posestvo, (A. Ziemann, Mittelhochdeutsches Wörterbuch, 650.) a selo so prvotno po lastniku gradu nazivljali Amanovo vas, «Amansdorf», «grunt, da Amansdorf ausgelegen ist, das stözt an den rain zu Luetenberig an den markcht». Tako poroča neka listina iz leta 1400. (I. v. Zahn, Ortsnamenbuch der St. im Mittelalter, 320.)

Pa že v prvi polovici 15. veka začeli so tudi vas po gradiču imenovati «Wyen»,

«Wiendorff», semtertja «ze Wyenn», iz česar je brezdvomno nastalo sedanje ime Cven. V listini od leta 1580. se namreč razločno poudarja, «gegen Wiendorf, da zuvor Amassdorf aufgelegen». Tudi v ljutomerskem varškem zapisniku je dne 16. decembra 1690 čitati: «Ingleichen auch wieder die Zwendorffer von wegen des alten Zwien oder Amerstorff genant».

Gradič, ki je bil v spodnjem delu zidan, v gornjem pa lesen, slišal je početkom 15. veka Rudolfu Lasberskemu. Rudolf Lasberski je bil sin Janeza Lasberskega, komornika in glavarja v Radgoni, kateremu je vojvoda Rudolf bil 20. julija 1365, 2200 funtov dunajskih vinarjev zapisal kot plačilo za njegovo zvesto službovanje ter mu je za to zastavil Dolnji grad in dve vasi z vsemi urbarskimi dohodki. (Muchar, Gesch. Steierm., VI., 363 in 373.)

Koncem 14. veka postal je Rudolf Lasberski gradnik v Dolnjem gradu, kjer je posloval do svoje smrti leta 1410. Za Ljutomer si je pridobil velike zasluge in zagotovil blag spomin, kajti kratko pred svojo smrtjo je ustanovil v tamošnji cerkvi večno rano mašo in obletnico na dan sv. Katarine. V ta namen je na binkoštno soboto leta 1410. sporočil župniku in njegovim naslednikom mesnico tik farovža in 10 funtov dunajskih vinarjev letnih

dohodkov, katere bi naj trg plačeval za cvenška zemljišča (Amersdorfer Gründe), katera je bil od njega prejel.

Dotična zemljišča ugrabila je v 16. veku grajščina in dasi so se tržani mnogo let pravdali za nje, ostala so grajščinska. Vsled tega je bil tudi Cven do prve polovice 17. veka združen z Dolnjim gradom ter so ga posedali tamošnji grajščaki. Ko pa je Gašpar grof Draškovič, lastnik Dolnjega gradu in Cvena, bil tako v dolgove zabredel, da sestri Sari, omoženi z Dionizijem baronom Szechy, še niti dedšine in dote ni mogel izplačati, moral je prepustiti Cven. Vsled tega postal je Cven za nekaj časa lastnina Szechy-ev, graščakov v Gornji Lendavi na Prekmurskem, dasi je v deželni zemljiški knjigi še vedno bil vpisan pod imenom Gašparja Draškoviča.

Po smrti Sare Szechy, roj. Draškovič je Cven dobil njen sin Jurij, potem tega brat Gašpar, po njegovi smrti pa Peter grof Szechy. Ko je ta leta 1685. umrl, podedovali sta Cven s 100 funtov gosposke in 80 gld. 6 sil. navadne davščine, njegovi sestri Julijana in Marija.

Julijana, omožena grofica Kery, je svojo polovico že 8. febr. 1686 prodala Tomažu Ignaciju baronu Mauerburgu, ki je kmalu na to kupil od Marije, omožene Senay še drugo polovico ter je Cven združil z Branekom.

kajti Američani bodo dalje rovali, kakor so že blizu 90 let, in sicer tako dolgo, dokler jim otoka Kuba in Portorika ne prideta v pest. Ali lakomni človek ni zver?

Ta vojna bode imela na Evropo velik vpliv. Zedinjene države imajo 23.000 trgovskih ladij, Španija le 1470. Ker bode obe vojski napadali tudi trgovske ladije, bode promet jako težaven. Ameriške ladije ne bodo mogle dovažati v Evropo pšenice in koruze, in cena žitu bode pri nas poskočila. Že te dni se je cena žitu na Angleškem silno zvišala. Za našega kmetá bi torej ta vojska imela še dobre nasledke, toda če bi glavnega dobička zopet ne odnesli židovski veliki prekupci. Za Avstrijo utegne pa postati še posebnega pomena. Kakor je bilo čitati, bode Avstrija Španiji pomagala, če bi se jel vsled slabih uspehov v vojski kralju, katerega mati je iz naše cesarske rodbine, prestol majati. Kaj vse ne pride iz gole lakomnosti!

Politični ogled.

Avstrijske dežele.

Dunaj. Nj. veličanstvo svetli cesar so bili v soboto v Draždanih pri 70letnici saksanskega kralja Alberta. — Včeraj se je v državnem zboru začela jezikovna razprava; oglašeni je nad 50 govornikov.

Češko. Minister dr. Kaizl je zopet izvoljen državnim poslancom. — V nedeljo zvečer so se v Pragi sprli češki in nemški dijaki, pomagali so jim še delavci. Potrupali so nekaj šip, in že nemški listi trobijo o čeških grozovitostih.

Štajarsko. Oblastvo je graškim socialnim demokratom prepovedalo slovesni obhod po mestu dne 1. maja. Prav tako; kdor prostost zlorablja, je ni vreden!

Koroško. V Celovcu so zadnji teden imeli dopolnilne občinske volitve pri sila pičli udeležbi. Nemški »heilovci« tokrat niso našli nobenega strasila.

Kranjsko. Poslanec Povše je izvoljen predsednikom »Slovanske kršč. narodne zveze« mesto dr. Šusteršiča. — Pri dopolnilnih občinskih volitvah v Ljubljani so Nemci in socialisti krepko »skupaj držali«. — Slov. delavsko stavbeno društvo je dne 25. aprila začelo svoje delovanje.

Primorsko. Tržaško škofijstvo je mestnemu svétu sporočilo, da po Trstu slov. pridig ne bode odpravilo. — Nad 100 laških potepuhov, ki so v isterskem deželnem zboru razgrajali, pride pred sodišče.

Ogersko. Gledé pogodbe godejo Madjari staro pesem: Avstrijci 70%, mi pa 30%. — Ono sredo je socialist Czizmandia prišel v Budapešto; nastala je rabuka, v kateri je bilo mnogo oseb ranjenih in 121 zaprtih.

Vnanje države.

Rim. Dne 13. aprila so se sv. očetu poklonili poljski romarji, ki so papežu prišli o biserni maši in 20letnici vladanja častitiat.

Angleško. Anglež je res nesramen kramar; dočim se druge evropske države nočejo mešati v špansko-ameriško vojsko, kažejo Angleži Zedinjenim državam vedno bolj prijazno lice.

Nemško. Splošne volitve v državni zbor bodo dne 16. junija. — Sedanji državni zbor mora še dognati vojaški kazenski zakonik, potem se zaključiti.

Bolgarsko. Knez Ferdinand pojde v kratkem v Petrograd. Govori se, da hoče pri ruskem carju sprositi, da se dožene na Balkanu bolgarska, grška in črnogorska zveza.

Srbsko. Vlada je vzela na posodo 10 milijonov; pravijo, da bode od tega denarja naj več smuknilo v Milanov žep. — Vodja radikalcev, Pašič, mora se pred sodiščem zagovarjati, ker je Milana razžalil. Sploh ima Milan na radikalce posebno piko.

Cerkvene zadeve.

Razstava cerkvene obleke

v kn. šk. duhovnem semenišču.

II.

Izmed Habsburžanov so mil. knez navedli radi pomanjkanja časa le najznamenitejše vzglede pobožnega češčenja presv. Rešnjega Telesa. Že kar prvi iz te vladarske rodovine, Rudolf grof Habsburški, je pokazal pobožnost nasproti Najsvetejšemu v gozdu, ko je na lovu zadel ob duhovnika, ki je hitel s sv. popotnico v samotno koč. Grof je jahal; zagledavši Najsvetejše, skoči s konja, poklekne na tla in počasti Kristusa. Sledeč duhovniku, zapazi, da se ta sezuva za to, da bi prebredel dereč potok. V tem hipu ponudi Rudolf duhovniku svojega konja in ga sam vodi do bolnikove koč. Po opravitlu se zahvali duhovnik za konja, grof mu pa odvrne: »Bog ne daj, da bi še kedaj se usedel na konja, ki je nosil mojega Gospoda in Stvarnika; darujem ga vam, rabite ga v cerkveno službo«. Ginjen ga blagoslovi duhovnik in mu prerokuje, da ga bode Bog za to povišal k največji časti. To se je čez 8 let spolnilo: grof Rudolf je bil izvoljen cesarjem mogočne države, postal je praded slavne vladarske rodovine, ki že nad 600 let zapoveduje ljudstvom.

Viteški njegov potomec Maksimiljan I. (1493—1519.) je zašel blizu Inomosta na skalovju; ni mogel ne koraka naprej ne nazaj; prebil je celo noč in cel dan in čakal rešenja, ni ga bilo; ljudje so se sicer zbirali globoko pod njim v dolini, pomagati mu niso mogli. On napiše na pergament, naj ga pride duhovnik z Najsvetejšim blagoslavljat, in listič, okoli kamenčka ovit, zaluči v dolino. Želja se mu je spolnila; iz vasi Zirl pride duhovnik ter blagoslovi z monstranco cesarja. Ne dolgo potem pristopi k ponesrečencu krepak mladenič, ga prime za roko in ga varno pelje po skalovju do kraja, kjer ni bilo več nevarnosti, rekoč: »Gospod, katerega ste klicali na pomoč, živi in vlada; on me je poslal, da vas rešim!« Reče in zgine. Monstranca zirlska je lepo shranjena v Laksenburga pri Dunaju.

Da se je obrnila Štajarska krive vere, se ima največ zahvaliti pobožnemu cesarju Ferdinandu II. (1619—1637.), ki je neverjetno veliko storil in molil, da bi se ohranila prava vera. Častil je iskreno sv. zakrament. Na lovu se snide z duhovnikom, nosečim Najsvetejše k bolniku. Cesar skoči s konja, kleče počasti Najsvetejše in sledi peš duhovniku do koč. Ko se duhovnik po opravitlu obrne, zapazi v kotu klečečega vladarja; vsled tega blagruje bolnika in tolaži z besedami: »Veseli se, dva kralja sta danes k tebi prišla, kralj nebes in zemlje in naš kralj Ferdinand!« Isti Ferdinand je na Dunaju nosil vsako leto na praznik presv. Rešnjega Telesa in vsak dan cele osmine gorečo bakljo v procesiji z Najsvetejšim. Nekoč mu desna roka od predolgega držanja otrpne in oteče; dvorniki ga opozorijo, naj se sledeči dan počije, on jim pa odgovori: »Nikakor ne, saj imam še jedno roko, s katero lahko služim svojemu Gospodu!« Isti Ferdinand je bil slehern dan najmanj pri dveh sv. mašah; vsako nedeljo in praznik je prejel sveto obhajilo; zvečer pred sv. obhajilom se je ostro postil.

Cesarica Eleonora, žena Leopolda V. (1657—1705.), je vselej med celo sv. mašo klečala. Ko so jo nekoč prosili, naj se usede, je zavrnila: »Kako? Nobeden mojih dvornikov si ne upa pred menoj sedeti, ki sem vendar le uboga grešnica; jaz naj bi pa sedela pred svojim Bogom?« Najhujša nesreča jo je zadela ravno med povzdigovanjem: otemnele se ji oči in oslepela je. Bogu udana ni preveč žalovala, še tolažila se je s tem, da je s svojim zadnjim pogledom videla najsvetejši zakrament.

Velika cesarica Marija Terezija (1740 do 1780) je v kljub obilnemu poslu še našla časa, da je lastnoročno šivala cerkveno obleko,

zahtevala to tudi od svojih dvornic in tako dejansko služila Najsvetejšemu. Obleko je pošiljala ubogim cerkvam po cesarstvu; pri Sv. Francišku v Savinjski dolini najdes dragocen ornat, napravljen lastnoročno od te cesarice. — V Tirnavi pri Dunaju je ustanovila družbo vednega češčenja; njena pravila je dala vladarica prestaviti na vse avstrijske jezike in jih razdeliti po deželah.

Kot lep vzgled navedejo mil. knez še živečo kraljico špansko Marijo Kristino. Ko sta se z ranjikim možem, kraljem Alfonzom XII. vozila po sprehodih in došla duhovnika s sv. popotnico, ponudila sta mu kraljevi voz, sama pa mu peš sledila po cestah in ulicah glavnega mesta, dokler ni sprevidel vseh bolnikov. To je vzgled za ljudstvo; s tem se je kraljica priljubila Bogu, priljubila pa tudi ljudstvu!

Ko so bili mil. knez v dvorni službi, so maševali neko nedeljo v cesarski kapelici; pri svojem prihodu pa že najdejo pred oltarjem klečečega nadvojvoda Albrehta, ki jih poprosi, naj zanj opravijo sv. daritev ter posvetijo poleg svoje še jedno hostijo zanj. Med celo sv. mašo je priletel nadvojvoda kleče molil latinske molitve z mašnikom, ganjen prejel Gospoda in se po službi božji ponižno zahvalil za to, da so ga obhajali. Ta nadvojvoda je zmagal v bitki pri Custozzi; pred bitko je poklical duhovnika iz šotorja, da je blagoslovil vojake; po bitki je stopil raz konja, pokleknil na tla in se srčno zahvalil Bogu za zmago.

O Francu Jožefu bi pa, zagotovijo mil. knez, govoril nad dve uri gotovo, ako bi hotel le nekoliko opisati pobožni čut in verni značaj presvetlega vladarja. Leto na leto se udeležujejo cesar na veliki petek procesije, v kateri se prenese Najsvetejše iz glavnega oltarja v božji grob; udeležujejo se je gologlavi, peš, vpricho vseh svojih dvornikov in najvišjih dostojanstvenikov. — Na praznik Rešnjega Telesa gredo v procesiji z gorečo svečo; ud družbe Jezusove je dospel iz Belgije, da bi videl to svetovno znano dunajsko procesijo; gledal jo je iz c. kr. Avguštimeja in zatrdil, da tako veličastne procesije ni in ne bo videl, razun če se bo po božji milosti udeležil nekdanj one zadnje procesije v nebesa. — Na veliki četrtek umivajo cesar 12 revezem noge; na ta dan prejmejo očitno sv. obhajilo. Ko so nekoč po službi božji, med katero so jih duhovnik obhajali, zapazili, da je cerkev prazna in se jim je odgovorilo, da je vsled njihovega obhajila zaklenjena, so pokazali svojo nevoljo nad tem, rekoč: »Tako ni prav; da grem k obhajilu, to sme vsak mojih podložnikov zvedeti!« — Krono vsega češčenja pa so si pridobili svetli cesar, ko so leta 1896. dovolili, da se smejo v Avstriji naseliti duhovniki družbe vednega češčenja in sicer v Bolcanu na Tirolskem, kjer si pod cesarjem kot zaščitnikom stavijo samostan in jubilejsko cerkev na čast presvetemu Srcu Jezusovemu.

Gospodarske stvari.

Plazovi, kako jih zabraniti?

(Konec.)

Da pa jarka ne pretrga voda, ki iz strmine brega priteče, je dobro, da se ob strugi takih »hudournikov« čez jarek napravi širok žleb iz lesa. Ta naj je na gornji strani precej širok, da voda lažje najde pot vanj, na spodnji pa ožji, da manj zemlje poblati in vodo napelje v odločeno strugo. Takšni žlebovi se napravijo povsod, kjer več vode skupaj priteče, da jo odvajajo čez jarke med travnikom.

Kaj pa je storiti s prostorom, koder se je plaz utrgal? Neumno in nemarno bi bilo vse tako pustiti, kakor je voda razrušila, ker tudi od tako razrušene zemlje mora kmet davek plačevati, enako od nerodovitne. Tudi se vsaka rana za časa lažje in lepše zaceli, nego če se odlaša z njo na poznejše čase. Pameten kmet ne čaka, nego kmalu po ne-

vihti razrušeno zemljo lepo zravnata, da je ne samo lepše videti, nego se tudi lahko kosi po njej. Ako je ona pusta in nerodovitna, priskrbi vsaj za nekoliko navrh rodovitne prsti, na katero vseje deteljnega semena, pepela, najboljša pa je senenega drobirja. Tako se žalosten sled nevihte najhitreje zakrije in popravi, ker kmalu je ondi gladko in spet zeleno, s tem pa tudi vse pozabljeno.

Da se bi pa to vedno ne ponavljalo, slabo zemljo rušilo ob vsakej priliki, tudi za to so znani pomočki. Treba je namreč ondi nasaditi takšnega drevja, katerega korenine naglo poganjajo in se daleč razprostirajo v zemljo. Če je kraj ali zemlja suha, velja usaditi češplje, katero drevje kot sadno tudi nekaj dobička nese. Zlasti na takih krajih, v zavetju pred močnimi vetrovi, češplje rade obrodé. Če je pa zemlja mokrotna, velja v izdrkanem plazovju nasaditi vrbe. To je kaj naglo storjeno, ker ni treba druga, nego vrbovo svežo palico zatakni precej globoko v zemljo in pognala bode.

Kadar govorimo o plazih in nevihtah, ne bomo lahko pozabili tudi na škodo, katero dela voda v potokih, ki so takrat navadno drzni in silni. Tudi tukaj treba poskrbeti za časa, da ima voda svoj določen prostor ali strugo, dovolj veliko in tudi skrbno zavarovano. Struga mora biti prosta vsakega vejevja in druge ropotije, tembolj pa se mora zavarovati obrežje, da mu voda ne škoduje.

Nekateri svetujejo strugo potokom uravnati kolikor mogoče ravno, da se baje voda hitreje odteka. Jaz bi pa trdil baš nasprotno, ker v vijugastej strugi ima voda polovico manj moči, nego v ravnej. Tega se prepričamo, ako primerjamo moč vode v žlebu, bolj je raven in dolg, krepkeje bode tekla voda po njem.

Seveda se mora obrežje potokov, kolikor mogoče, zavarovati. To pa se ne zgodi samo s kamenjem in drugim nasipom, veliko bolje je, obrežje potoka, vzlasti na ovinkih, kjer zajeda zemljo, obsaditi z gostim vrbejem. Ako je enkrat to pognalo, potem se z lepa ni bati, da bi se ondi zemlja utrgala, nasprotno vrba se da raje zasuti, nego izpuliti. Zlasti ondi, kjer dela potok mejo med sosedi, je to veliko vredno, ker tudi najhujša nevihta zlahka ne bode zmešala meje.

Toliko v obrambo navadnega zemljišča in ob kolikor toliko zmernih potokih. Drugače pa je tam, kjer prevelika množina vode včasih prinaša mnoge in težke hlode, buta s kamenjem, da bobni, kakor bi grmelo. Skoraj bi človek ne bil rad na planem, kjer se moč vode včasih tako napanja. Saj je že marsikaterega taka osoda v temnej in mokrejši noči prisilila «vandratu».

Seveda je treba tukaj regulacije ali priprav, ki vodo ob takim času odbijajo in obrežje branijo. Največkrat se ondi napravi za brambo zid, kateri pa je toliko skrben varuh, kolikor je za to pripravljen. Iz drobnega, okroglega in neukretno sestavljenega kamena narejen zid varuje zemljo le ob — lepem vremenu, takšnega «varuha» boljše da ga ni! Nasprotno seveda gre prvo mesto za zavarovanje obrežij močnemu in iz sklesanega, debelega kamena narejenemu zidu, kateri pa tudi precej stane.

Prav čvrsto brani obrežje ob ovinkih tudi naslednja priprava. Za strugo v vodi, mesto zida, se položita dve primerno močni bruni (hloda). Na ti dve se navrh povprek položi več hlodcev ali «rakov», enako pri žlebovih. Ti se privrtajo k brunom, navrh pa se položita zopet dve bruni, kateri se k spodnjim privrtata. Med prostor na sredi pa se naloži stelje in kamena. To se ponavlja do potrebne visočine. Takšna «lesena stena» je bolj zanesljiva za brambo pred vodo, nego močan zid. Pohorski.

Sejmi. Dne 30. aprila v Poličanah (za svinje) in v Brežicah (za svinje). Dne 2. maja v Mariboru (tudi za konje), v Celju, Loki, Šmarjah, Ljubnem, Lipnici, Vržeju, pri Sv. Treh kraljih v Slov. gor., pri Sv. Barbari v

Halozah, na Hajdinju, pri Sv. Filipu v Vebračah, Velenju, Trbovljah in na Muti. Dne 3. maja pri Sv. Križu na Murskem polju, v Selnici ob Dravi, na Ptujski gori in v Radgoni. Dne 4. maja v Št. Juriju ob juž. žel., v Gornjem gradu, Lučanah, Slov. Bistrici, Stradnu, Imenem (za svinje) in na Vidmu. Dne 5. maja na Bregu pri Ptujju (za svinje). Dne 6. maja na Spod. Polskavi (za svinje) in pri Sv. Petru blizu Cmureka.

Dopisi.

Iz Ptujja. (Trpljenje slovenskega obrtnika.) «Slov. Gospodar» je že poročal, da se je novembra lanskega leta tukaj naselil g. Ivan Peteršič, da je pričel trgovino s papirjem, tiskovinami za šole in razne urade, s šolskimi potrebščinami itd. Že takrat se je tudi poročalo, da je g. Peteršič prosil za koncesijo, da sme prodajati knjige, molitvenike, koledarje itd. Mestni urad mu tega ni dovolil, ker baje tretjega trgovca v tej stroki ni treba.

Pravi vzrok pa je ta, da se g. Blanke hoče obvarovati konkurence, da je sam mestni odbornik, da je župan Ornik njegov svak, da so vsi drugi odborniki njegovi dobri prijatelji, da so vsi mestni odborniki Slovencev nasprotniki.

C. kr. namestnija v Gradcu je sicer razsodila, da spada stvar glede Peteršičeve koncesije pred politično oblast. Toda, tudi ta je prošnjo odklonila, ker sta Ornik in glavnik Scherer istega političnega mišljenja. Sedaj je vsled rekurza cela stvar v Gradcu.

Najbolje spričevalo, da so razlogi odklonitve prošnje ničevi, je to, da bode Blanke sedaj napravil podružnico svoje trgovine tam, kjer je bil dosihdob g. Peteršič. Za g. Blanke ne velja «Mangel an Lokalbedarf!»

Gospod Blanke se grozno jezi, da je moral cene znižati, da ne more Slovencev več v trgovini zmerjati, kakor je to delal prej. Mestni očetje pa mu pomagajo, ker bi najraje vsakega Slovenca, ki se v Ptujju naseli, vtopili ali zadušili. Ako Slovenec na Ptujju kupi hišo, bi že moral Ornika in pristaje prej za dovoljenje prositi. Ako kdo svojo hišo proda, moral bi spet Ornika, Filaferro-ta in druge vprašati, če sme in komu sme prodati, da bi kaka hiša ne prišla v slovenske roke.

Tako hočejo naši mestni očetje vse strahovati. Kakor je Ornik, tako je trgovec Sadnik, tako sta trgovca Selinšek in Kolenc, Kaizer, Macun itd. slovenskega pokolenja, naj se še tako repenčijo in še toliko žrtvujejo za «Südmarko». In ti odpadniki naj bi nas Slovence, ki imamo v okraju večino, strahovali? Od koga pa živijo ti gospodje, potem trgovec Ott, vrvar Stromajer? Odkod pa imajo svoje premoženje?

Ne, tega ne smemo pustiti! Vi rojaki na deželi, oglejte si vendar enkrat, kako se godi bratom v mestu! Ne bodite slepi in gluhi, ampak učite se od nasprotnikov naših odločnosti, brezobzirnosti! Z dejanjem pokazite, da poznate geslo: «Svoji k svojim!» Ne hodite slepo v štacune kupovat, kjer je ravno bliže, ali kjer ste vajeni, ampak tja, kjer lastnik ni naš sovražnik, ter nasprotnik Slovencev!

Le takrat, ko ne bode tem ljudem več nosili denarja, bodo postali ponižni in pohlevni, si ne bodo več upali zatirati pravih Slovencev, če se na Ptujju hočejo naseliti kot obrtniki, trgovci, odvetniki ali notarji. Za vsakega pa veljajo besede: Pojdi in stori tako, povsod in vselej!

Iz Prage. (Česka podružnica slovenskega planinskega društva v Pragi. — Český odbor slovenského alpského društva v Praze. —) se je lani jeseni ustanovil zlasti po prizadevanju vseučiliškega profesorja dr. K. Chodounskega. Delovanje, ki se je razvilo

v tej podružnici, je plodonosno. V zimskem času so se redno vsak mesec po jedenkrat prirejali zabavnopoučni večeri, ki so se končali z lepo uspelo planinsko razstavo v prospeh zgraditve češke planinske kočice. Razume se samo ob sebi, da se je pri takih večerih zbral cvet praške inteligence.

Podružnični odbor je tudi oskrbel svoje ude s primernim koledarjem za turistiški čas. «Slovanské Alpy» se imenuje elegantno opremljena knjižica, katera ponuja turistu sploh vse, kar spada v področje turistik. «Slovanské Alpy» priporočam iskreno vsem ljubiteljem naših slovenskih gor: knjižica se naj naroči pri podružničnem odboru.

Odbor je sledeče sestavljen: dr. Chodounsky Karol, c. kr. profesor na češkem vseučilišču, predsednik; dr. Franta Bogoslav, svetovalec deželnega odbora, tajnik; Mareš Lepold, tajnik deželnega odbora, in dr. Prachensky Stanislav, deželni odvetnik, odbornik. Podružnica šteje 15 ustanovnih in 118 rednih članov.

Česka podružnica je jasen dokaz ljubezni in naklonjenosti češkega naroda do nas Slovencev. Živela češko-slovenska vzajemnost! Fr. Kokorički.

Z Remšnika. (Beguni v Brazilijo). Dne 17. aprila v noči je zginil Franc Hiter po domače gornji Golen, kmet, z vso družino in se odpeljal v Brazilijo. V zimi je dal svoje zadolženo posestvo sinu Mihaelu, kateri je že eno leto bil v Braziliji, a prišel domov, da bi posestvo prevzel. Hvalil je preveč starišem, bratom in sestram braziljski «kofe»; kajti njegova mati je mnogokrat rekla: «V Braziliji pa mora le veselo biti, ker imajo toliko «kofeja!»

Begunom je ime: Franc in Ana Hiter; otroci: Miha, Jera, Janez, Franc, Pavl, Mica, slednja se le 9 let stara.

Zakaj so pa zapustili celo na tihem Remšnik in tudi nekdanje lepo okoli 60 oralov veliko posestvo? Dolgovi so bili tega vzrok. Da dolgovi, mora se vsakemu odgovoriti. Vsega dolga je okoli 4000 gl. Franc Hiter je prevzel po svojem očetju lepo kmetijo blizu cerkve z velikim in dobro obrastenim logom le za 1800 gl. Log sam je bil več kakor 4000 gl. vreden. Posekal ga je precej in večino zapravil, kar je še ostalo pa je sin podrl in prodal, da si je nekoliko denarja nabral za potovanje v Ameriko. Njegovi predniki so dobro gospodarili; bilo je pri Golenu blagostanje, pri Francu pa sta nemarno pohajkovanje in vedno suhi «krof» vse požrla.

Ko je dne 17. aprila vsa družina zginila, so brezvestni grabeži mnogo rečij odnesli in pokradli. Znal bi se se s tem kak dolg poravnati. Neki stari gostinji, ki je imela pri Golenu od nekdanj stanovanje, so tudi mnogo rečij odnesli, še celo ključ od njene omare. Marsikdo je rekel, tako surovega upoštenja kmetije še ni nikdar videl. Ko bi to človeče pošteno živelo in tako ravnalo, imelo bi lahko tisočake v žepu, zdaj pa ga skoro polovica naših ljudij preklinja, katerim je v spomin zapustil — dolgove.

Od Sv. Tomaža blizu Ormoža. (Bauernverein!) Malo kedaj se v Vašem cenj. listu o našem kraju kako poročilo čita, pa saj se tudi malo posebnega pripeti. Gotovo še se bode spominjali, da se Vam je pred 4 leti poročalo o ustanovitvi slov. bralnega društva pri Sv. Tomažu. Kako nepopisno navdušenje je bilo takrat pri nas, g. urednik, si ne morete predstavljati; na dan ustanovitve društva je bilo vpisanih 120 udov, lepo število, kaj ne? A kaj pomaga; danes čez 4 leta se je društvo — prostovoljno razpustilo. Drugod se razvija društveno življenje, pri nas pa hira, je nemogočno.

Nekaj posebnega, g. urednik, Vam se le hočem nadalje poročati. Sv. Tomaž z okolico je seveda celo slovenski, Nemcev in nemškutarjev ne poznamo. Naši Tomaževčani, jaz mislim naše gospode v «purgi», so skoz in skoz dobri Slovenci in narodnjaki, samo, da se ne morejo prav v društvenem življenju razumeti. To je pa rodilo sad, da se pri nas,

pomagati drugače, kakor da duhovnike češke narodnosti pošiljajo v nemške kraje. Ker ni bilo mogoče, v petek dne 22. aprila »Volku« odgovoriti, se mu bo odgovorilo v prihodnji seji. Tudi »Volk« je grozil z razpadom Avstrije, če se Nemcem ne dajo vse predprave, katere si želijo nad drugimi narodnostmi. V vsaki drugi državi bi takim sovražnikom lastne domovine takoj pokazali pot v — ječo; le pri nas v Avstriji se trpi, da smejo hujskati ljudstvo celo proti cesarski rodovini!

Tako se je dunajski dr. Mayreder v zbornici spodtikal nad tem, da je poslanstvo praškega mesta povabilo oni dan presvetlega cesarja, naj skozi nekaj časa vsako leto prebiva tudi v zlati Pragi, pa naj pošlje člana iz cesarske rodovine, da stalno prebiva med češkim ljudstvom. Cesar je slednje obljubil, in takoj je imenovan Mayreder napadal Čeha, rekoč, da si ud cesarske hiše še varen ne bo svojega življenja, če hoče prebivati v Pragi.

Ob koncu seje se je prebral predlog dr. Gregoreca, Šukljeta in Barvinskega, v katerem se zahteva z ozirom na to, da mnogi narodi v Avstriji še zdaj ne uživajo enakopravnosti v šoli in v uradu, akoravno bi se bilo to moralo že pred 30 leti vpeljati, odkar imamo glasoviti § 19 osnovnih državnih postav: naj vlada potrebno ukrene, da se postavnim potom zagotovi jezikovna enakopravnost. V sredo — 26. aprila — je prišel ta predlog in še mnogo drugih enakih predlogov v razpravo.

Za divjo silo — navadno pogin!

Kakor je čitatelj »Slov. Gospodarja« iz člankov »Naš politični položaj« znano, združili so se grobokopi naše Avstrije: židje, liberalci, framasoni, socijalni demokratje in nacionalci v žalostno pobratimstvo. Govorili smo takrat le o nemških in madjarskih nacionalcih, toda zato, da članek ni postal predolg. Pa tudi avstrijskemu jugu ne manjka ljudij take vrste, to so laški nacionalci; povsem so nemškimi podobni. Voditelji vsaki stranki posebej in vsem skupaj pa so židje, le nemškim nacionalcem načeljuje znana krščena šestorica z Wolfom in Schönererjem, sicer pa hodijo z onimi in pod višjim komandom židovskim. Ta združena sodrga je postala za Avstrijo strah, ne le ker je silno močna sovražnica, ki jo hoče ugonobiti, ampak tudi zato, ker se poslužuje sile, telesne sile, kadar Slovani ali verni katoličani kaj storimo, česar ona ne vidi prav rada. Evo nekoliko primerov!

Dve leti bode, odkar je divja sodrga

Po smrti Tomaža Ignacija barona Mauerburga mlajšega l. 1893. dobil je Karol Ferdinand baron Schoffman, kot varuh Mauerburgovih maloletnih otrok z branečko grajščino tudi Cven v oskrbovanje.

V njegovi dobi zadela je gradič velika nesreča. Leta 1704. meseca februarja prihluli so namreč divji Kruci na Mursko polje ter so več ali manj oropali vse vasi ljutomerske župnije. Tudi gospodarjem na Cvenu so odgnali 50 konj, 76 goved in 100 svinj ter vzeli 40 rojev, potem svinjskega mesa, slanine in zabele za 170 gld., 142 korcev raznega zrnja, 11 veder vina, oblačila, platno, blazin preje za 360 gld., vozov in vozne oprave, orodja in pohištva za 387 gld. Ker so nekateri Schoffmanovi podložniki hoteli Cvengradič ubraniti z orožjem, razkačilo je to divjake tako, da so grad do čistega oropali in napravili škode za 11.500 gld. Potem so ga še užgali in razdjali.

Precej časa so še potem iz razvalin štrlele nekatere okajene stene, a ker se za pogorišče nikdo ni zmenil, zginoli so po letih zadnji ostanki nekdanjega Cvengradiča.

(Konec prih.)

Smešnica. Bolan prijatelj: »Ajs — kako pa da si mi vodo pogrela?« — Postrežnica: »Saj je zapisano na steklenici, da zdravnik to vodo gorko priporoča!«

razbijala in kričala v Piranu v Istri, ker zraven laškega napisa na izveski c. kr. sodišča ni hotela trpeti slovenskih besed, katere je naš narod zahteval. Vlada je izvesko umaknila, zmagala je divja sila.

Lani je bil v mestni zastop tržaski voljen znani slovenski rodoljub g. Nabergoj; volitev je bila neovršna, kajti protestirala ni niti jedna živa duša italijanska. Toda volitev g. Nabergoja ni se potrdila, ker divji sodrgi ni bila všeč. Vlada se je začetkoma udala, zmagala je divja sila.

Kaj je bila lanska obstrukcija ali zavlačevanje vsakega dela v državni zbornici? Druhal je hotela večini, ki se je bila sestavila, zabraniti delo; zato je razbijala in šla celo do noža. Vlada se je jej udala, zmagala je divja sila.

Vojaške godbe si od lani sem nikjer ne upajo več igrati cesarske pesmi, ker druhal zbesni, če jo zasliši. Vlada se jej udaja, zmagovalka je divja sila.

V letošnjem postu bi se imele pri Sv. Jakobu v Trstu vršiti slovenske postne pridige; prebivalci fare so po večini Slovenci. Ali druhal je šla k skofu razbijati in groziti, da doživi kaj hujega, ako slovenskih propovedij ne ustavi takoj, in ako bi se še kdaj predznil, kaj takega odrediti. Tukaj bi imela nastopiti vlada, da brani državljano, ki plačujejo davek, njih pravice, ali vlada tega ni storila, mirno je gledala, in zmagala je divja sila.

Po veliki noči bi se bil imel v Trstu obhajati sv. misijon; propovedovalo bi se italijanski in slovenski. Ali že med prvima propovedima, ki sta bili italijanski, razbijala je druhal okoli cerkve in celo v njej takó silovito in grozno, da verniki življenja niso bili varni; zato je škof sv. misijon opustil. Vlada bi naj bila pokazala, kdo da je v državi še gospod, ali tega ni storila, in zmagala je zopet divja sila.

Mislimo, da je dosti; našeli bi se lahko več. Sklepajmo! Države so za to na svetu, da se v človeštvu vzdržuje red, ki je prvi pogoj in podlaga življenja, ne pa, da ljudje, vzlasti kmetje in mali obrtniki lahko plačujejo davke. In država je močna, dokler ta potreben red, in sicer na podlagi pravičnosti, po svoji vladi vzdržuje. Kadar je pa za to preslaba, ali če ji do pravičnega reda ni mar, tedaj je nje usoda tudi že določena; in ta usoda je nje pogin. Tako uči zgodovina šestih tisoč let, tako pa tudi govori zdrava pamet. Pogin čaka torej tudi našo milo Avstrijo tako gotovo, kakor je Bog nad njo, če se o pravem času ne prerodi; upajmo, da še ni prepozno!

Vojska v Ameriki.

Ves svet se silno zanima za vojsko, ki se je zadnje dni vnela v Ameriki med Španijo in Zjedinjenimi državami. Zato naj tudi naši čitatelji o njej izvedo nekaj več.

Amerika sestaja iz dveh delov, iz Severne in Južne. Skoro polovico Severne Amerike zavzemajo Zjedinjene države, ki so pa v resnici jedna država, blizu tako velika, kakor vsa Evropa. Prebivalci so do malega ostanka rudečeškožnih Indijanov Evropeci, ki so šli na ono stran zemlje iskat sreče; največ jih je Angležev; veroizpovedanj so raznih, ali vere je tamkaj najti malo, pa tudi malo srca; framasonov vse mrgoli; najbolj se časti denar, katerega pa ima država nakopičenega, da je groza. Kako bi pa tudi ne; pšenice in ječmena prideluje se 3krat toliko, kakor v naši avstrijsko-ogerski državi, ovsa 4krat, koruze pa 11krat toliko; svinj redijo 4krat toliko, premoga izkopljejo 6krat, železa pa 10krat toliko kakor pri nas. Prebivalcev se šteje v naši državi 43 milijonov, v Zveznih državah 68 milijonov; če se imenovani pridelki že pri nas izvažajo na debelo, kolik je izvoz torej v Zveznih državah! Saj ga mi sami prehudo čutimo. In izvoz je denar. Zraven tega, koliko rude zlahčne in nežlahčne se izkoplje v Zveznih državah dan na dan?

Med Severno in Južno Ameriko nahaja se mnogo večjih in manjših jako lepih in rodovitnih otokov, ki so razven jednega lastnina Špancev in Angležev; najlepši in največji so španski, med njimi sta zopet najimenitnša Kuba in Portoriko. Prvi je večji in neposredno prav radi njega je nastala vojska. Meri 5krat toliko kakor dežela štajarska in ima na 1.700.000 prebivalcev, nekaj nad polovico je belokožcev, ostali so zamorci, vseljeni iz Afrike, da služijo kot delavci. Svet je silno rodoviten in obsajen večidel s cukrovo trstiko in tobakom. Zato se tam tudi skoro vse peča s pridelovanjem sladkorja, ruma, ki se pripravlja s sladkorjem vred, in s pridelovanjem tobaka in proizvodnjem cigar. Sladkorja se je leta 1895. naredilo čez 100 milijonov metr. centov, ruma čez 70.000 hektolitrov, tobaka in sicer najfinejšega pa se dobiva na leto povprek po 280.000 metr. centov. Vrh tega nahaja se na otoku 138 rudokopov za železo, 88 na mangan in 53 na baker. Sladkorja pokupljajo skoro vsega Zjedinjene države, tobaka čez polovico, in tudi ruma in rude se do malega vse v inozemstvo proda. Otok Portoriko je desetkrat manjši in ima iste pridelke kakor Kuba.

Za Španijo sta imenovana otoka tolikega pomena, da bi ob sedanjih razmerah brez njih ne mogla obstati. Španija je bila nekdanj rodovitna in bogata dežela, a to je bilo pred odkritjem Amerike. Ko so pa Špancev neizčrpn denarni viri ameriški prišli v roke, so začeli razkošno živeti in lenobo pasti; vsled tega je deželi rodovitnost minola, država je od dne do dne bolj slabela, izgubila nekdanja ameriška posestva do malega in postala revna.

Zjedinjene države že od nekdanj merijo na imenovana otoka ter ju hočejo Špancev uzeti, in sicer zgolj iz lakomnosti. V prvi vrsti se seveda gre za Kubo; če je Kuba padla, se tudi Portoriko ne da več obdržati. Ali Američani se doslej za Kubo niso potegovali v očitni vojski s Španci, ampak prebivalce otoške so ščuli, da se uprejo evropskim gospodarjem. Ko bi se rešili teh, bi jih pa podjarmile Zjedinjene države. Že leta 1812. so se uprli zamorci španski nadoblasti, in v tej uporni vojski je padlo 10.000 zamorcev. Ne dolgo potem so se uprli belokožci; od tega časa nadalje pa ni minulo skoro nobeno leto, da se ne bi bil pojavil upor na tem ali onem delu kubanskega otoka. Med tem se je na Kubo priseljevalo vedno več Američanov, ki so s svetom in dejanjem podpirali ustaše, poleg tega pa je iz Zveznih držav samih neprestano dohajala vsakovrstna pomoč. Zadnji veliki upor, ki je stal Španijo 70.000 mož in 150 milijonov gld., je trajal od leta 1868-78. Tudi sedanji upor, po katerem je prišlo do vojske, trajal je že četrto leto. Američani pravijo, da ne morejo prenašati, kako brezsrčno Španci s prebivalci Kube postopajo, ter da hočejo nesrečnemu narodu iz golega človekoljubja pripomoči do samostalnosti. Seveda je to laž, a Kubanci se le dadó slepiti, in tudi prebivalci Portorika so že za upor pripravljeni.

Kdo utegne zmagati? Glavno nalogo bode v tej vojni igrala mornarica. Z ozirom na to-le sta sicer obe državi približno jednako močni, ali osobje mornariško, ki ga imajo Zvezne države, se pač s španskim še meriti ne sme. Nadalje ima Španija okoli pol milijona dobro izurjenega vojaštva, dočim Zvezne države vojaštva sploh nimajo; sedaj nabirajo prostovoljce, ali koliko taki zaležejo, se je videlo v grško-turški vojski. 150.000 mož ima Španija že sedaj na Kubi; ti so tamkaj že več let in kakor doma. »Kako pa, da upornih Kubancev le niso mogli ustrahovati?« utegne se čitatelj prašati. To dela Zveznih držav denar, ki ga ni konca. In prav tega se je bati najbolj. Američani ne bodo nikdar hoteli skleniti miru, dokler niso zmagali, in Španci, dasi še tako pogumni, dolge vojske ne bodo mogli zdržati. Že sedaj jemljejo na posodo in sicer na druge otoke, ki je upnikom zastavljajo. Oj ta denar! In če Španci zmagajo? To jim ne bode mnogo pomagalo,